

Trafikverket

Avslut av tillsyn tågplanprocess T21 – hantering av ansökan och information till sökande

Transportstyrelsens beslut

Transportstyrelsen avslutar tillsyns- och föreläggandeärendet.

Redogörelse för ärendet

Transportstyrelsen genomförde under 2020 en tillsyn av Trafikverkets process för tilldelning av järnvägskapacitet för tågplan 2021. Tillsynen hade två inriktningar vilket resulterade i två separata förelägganden, TSJ 2020-373 och TSJ 2020-5170, där det senare behandlade brister i hanteringen av ansökningar om infrastrukturkapacitet från järnvägsföretag och andra sökande samt information till sökande i processen. Föreläggandet beslutades den 7 december 2020.

I tillsynen granskades Trafikverkets hantering av ansökningar om tåglägen inför framtagandet av förslag till tågplan, kommunikationen med sökande inför deras möjlighet till yttrande på förslaget till tågplan, samt samordning av olika ansökningar om tåglägen. Som underlag för bedömningen studerade Transportstyrelsen särskilt hur Trafikverket hanterade en specifik sökande. Transportstyrelsen följde Trafikverkets genomförande av de olika processtegen med tillhörande dokumentation, såsom mailväxling med den aktuella sökande.

Transportstyrelsen närvarade även som observatör vid Trafikverkets möten med branschen i samband med tidig dialog 21-22 januari, samrådsmöten 8-10 juni och samordningsmöten 18-20 augusti 2020. Därutöver har Transportstyrelsen hållit egna möten med Trafikverket den 30 april och den 14 augusti.

Vid möte med Transportstyrelsen den 20 november gavs Trafikverket möjlighet att bemöta de brister som Transportstyrelsen identifierat. Trafikverket hade inget att erinra.

I föreläggandet ålades Trafikverket att identifiera var i deras arbetsprocess bristerna uppstått och varför, för att därefter kunna upprätta en handlingsplan så att de inte uppstår igen. Trafikverket skulle även redovisa vilken modell de avser tillämpa för att bedöma den ekonomiska effekten på sökandes verksamhet när sökandes ansökta tåglägen inte är del av förslaget till tågplan.

Den 11 april 2021 inkom Trafikverket med förslag på åtgärder. Trafikverket anförde att hanteringen av ansökningar i tågplanprocessen är mycket komplex och i de fall enstaka tåglägen inte hinner konstrueras så synliggörs detta i förslaget till tågplan och dialog förs med sökande. Trafikverket beskrev att de inför arbetet med T21 genomfört ett flertal åtgärder för att förbättra uppföljningen och få en mer strikt styrning mot uppsatta leveransdatum. Verket valde att integrera de åtgärder de redan vidtagit inför T21 som del av den handlingsplan som föreläggandet krävde. Exempel på åtgärder i handlingsplanen var registrering i uppföljningslistor, daglig uppföljning av konstruktionsläget och tydligare sammanhållen kommunikation till konstruktörer och chefer innan processens start om vikten av att alla ansökta tåglägen är hanterade i förslaget till tågplan.

Utifrån Trafikverkets inkomna svar bedömde Transportstyrelsen att viss kompletterade uppföljning var nödvändig. Den 8 oktober 2021 begärde Transportstyrelsen därför ytterligare information om hur kommunikationen med sökande hanterats under konstruktionen av den påföljande tågplanen 2022 och hur konstruktionsläget såg ut inför publiceringen av förslag till tågplan. Trafikverkets svar inkom den 22 oktober 2021. Där angavs i huvudsak att Trafikverket trots en ökad mängd ansökningar från föregående år, lyckats hantera näst intill alla ansökningar. För tågplaneåret 2020 var antalet okonstruerade tåglägen 1400 stycken, medan antalet för tågplaneåret 2021 var 151. Merparten av dessa var tjänstetåg.

Skäl för beslutet

Tillämpliga bestämmelser

Järnvägsmarknadslagen (2022:365) trädde i kraft den 1 juni 2022. Enligt övergångsbestämmelserna till lagen ska äldre föreskrifter gälla för mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet. Därför tillämpas järnvägslagens bestämmelser i detta ärende.

Transportstyrelsen är regleringsorgan på järnvägsmarknaden i enlighet med direktiv 2012/34/EU. Genom tillsyn över efterlevnad av järnvägslagen (8 kap. 1 §) arbetar vi för en fungerande konkurrens på järnvägsmarknaden där snedvridningar och andra typer av marknadsstörningar minimeras, samt verkar mot diskriminering av sökande.

Bestämmelser om kapacitetstilldelning finns i 6 kap. järnvägslagen (2004:519). Av kapitlet framgår bland annat att kapacitetstilldelning ska ske konkurrensneutralt och icke-diskriminerande (6 kap. 1 §) samt att infrastrukturförvaltaren ska utgå från de ansökningar som har kommit in i förslaget till tågplan, söka lösa konflikter genom samordning och ge sökande minst en månad för att yttra sig över förslaget (6 kap. 9 och 10 §§). När infrastrukturförvaltaren samordnar ansökningarna och samråder kring förslaget till tågplan ska sökande ges tillgång till uppgifter om bland annat tåglägen som begärts av alla andra sökande på samma linjer; tåglägen som preliminärt tilldelats andra sökande på samma linjer; och föreslagna alternativa tåglägen för den sökande [5 kap. 9c § järnvägsförordningen (2004:526)].

Transportstyrelsens bedömning

Trafikverkets åtgärder i handlingsplanen hade karaktären av förändringar i kommunikation och samarbete i deras interna arbete med konstruktionen av tågplan. Det är svårt att bedöma lämpligheten i dessa typer av förändringar enskilt i en sammanhållen arbetsprocess då de olika delarna tillsammans bidrar till ett slutresultat, i det här fallet ett förslag till tågplan. Istället utgår Transportstyrelsens bedömning av det resultat processen förmår leverera.

Transportstyrelsen bedömer utifrån det inkomna svaret den 22 oktober 2021 att Trafikverket arbetsprocess förmår leverera ett tillräckligt resultat så att verket idag kan följa bestämmelserna om hantering av ansökan och information till sökande, i arbetet med konstruktionen av förslaget till tågplan. Detta då i stort sett alla tåglägen var konstruerade, med undantag för i huvudsak en del tjänstetåg.

Transportstyrelsen ser dock behovet att fortsatt följa utvecklingen av Trafikverkets arbetsprocesser för tilldelning av kapacitet då flera utmaningar väntar framöver, såsom den ökande trafikmängden. Detta kan komma att ske i ytterligare tillsyn eller andra forum.

Ärendet kan därmed avslutas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan inte överklagas.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Jonas Bjelfvenstam. I den slutliga handläggningen av ärendet deltog avdelningsdirektör Petra Wermström, enhetschef Viola Härenby, sektionschef Carl von Utfall Danielsson samt utredarna Gustav Sjöblom, Anna Westerberg och Anna Åslin, den senare föredragande.

Jonas Bjelfvenstam
Generaldirektör